

bliver overholdt, hvis den forventede fordel af et aftalebrud ikke er større end de forventede omkostninger ved at blive afsløret plus omkostningerne for aftalens ophævelse. Hvad der ikke er tautologt er, hvem der vurderer interesser, fordele og omkostninger hvordan.

Den række af forskellige udkast til MCBM, der her er gennemgået, kunne ved første gennemgang give grund til pessimisme. For hvert enkelt forslag gælder i reglen enten at de forskellige siders formodede interesser i selve forslaget er markant asymmetriske, eller at en eventuel aftale ville have konsekvenser på andre områder, der ville blive asymmetriske, eller at der kunne forventes stærke forhindringer af doktrinær eller anden art, eller at det ville være af ringe, nærmest kosmetisk, betydning.

Der findes dog også en del ting, der taler imod sådan en pessimisme.

1. Netop de påtalte asymmetrier kunne give mulighed for at finde pakkedløsninger, hvor enhver aftalepart ville finde i det mindste én attraktiv komponent. En ambitiøs pakkedløsningsversion ville kunne indeholde et område fredet for ubådsbekæmpelse i nærheden af Kolahalvøen, eller i det Ochotske Hav¹⁵⁾ som attraktiv komponent for Sovjetunionen, kystområder fredede for ubåde med kernevåbenmissiler (især ballistiske missiler med lavere baner og langtrækkende krydsermissiler) som attraktiv komponent for begge supermagter, men især USA, og betydelige og asymmetriske restriktioner for angrebsubåde som attraktiv komponent for NATO i sin helhed. Man kunne også tænke sig en række mindre pakker, f.eks. af regional karakter.¹⁶⁾

2. Der er tegn, f.eks. i Resolution 200 fra North Atlantic Assembly i november 1988, til at NATO's modstand imod MCBM er ved at blive mindre kategorisk, idet man i det mindste opfordrer NATO til at studere området. Især fra vesteuropæisk side blev det fremhævet, at en ubetinget afstandtagen fra forhandlinger på det maritime område ville være svær at motivere.

3. En nærmere analyse kan forventes at udvise, at USA ikke kun har fordele ved at stå ubetinget fast ved mare liberum-princippet, og dette kan åbne nye muligheder.

4. En nærmere analyse kan forventes at vise, at der er flere af de nordeuropæiske NATO-stater, for hvem en indskrænkning af princippet på sovjetisk side ville give fordele, der er så store, at de kunne motivere, at også Vest affandt sig med visse indskrænkninger. Der kan derfor være mulighed for, at konsultationer inden for NATO kan føre frem til en fællesnævner, der åbner for muligheden for videre MCBM.

5. Det er ikke altid nødvendigt, at MCBM er aftalte, for at de kan virke hensigtsmæssigt. Unilaterale MCBM, f.eks. for så vidt angår flådebevægelser og øvelsesmønstre, kan være lettere at gennemføre, netop fordi de ikke er forpligtende og derved ikke indebærer principielle indskrænkninger. Hvis de falder heldigt ud, kan de senere åbne vejen for aftalte CBM – eller eventuelt vise sig at fungere godt nok netop som gensidige unilaterale foranstaltninger.

¹⁾ De synspunkter der bliver fremlagt her, er mine personlige. Jeg er Pierre Lemaitre, Bjørn Møller og Ole Wæver taknemmelig for værdifulde synspunkter.

²⁾ Jeg vil fremover bruge forkortelsen CBM, og for maritime tillidsskabende foranstaltninger MCBM.

³⁾ »Building Confidence in Europe«, i Bulletin of Peace Proposals 1980:2.

⁴⁾ I Hamburg den 8.-11. april 1981.

⁵⁾ »Confidence-Building Measures: A Conceptual Framework«, i Karl Birnbaum(ed.): Confidence-Building and East-West Relations, Wien: Braumüller, 1983.

⁶⁾ I begyndelsen af 80'erne blev CBM-forhandlinger af en del set som endnu en retræte i forhandlingsambitioner i det lange perspektiv: fra almen og fuldstændig nedrustning til specifikke nedrustningsforhandlinger, til rustningskontrolforhandlinger, og til CBM-forhandlinger. I dagens perspektiv kan man måske se de